

Oponentský posudek diplomové práce Báry Janákové „Prostor Ostravy v současné české literatuře“

(Ústav české literatury a komparatistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy)

Cíl práce, její účel a směřování

Diplomová práce má nesporně zajímavé a funkčně vymezené téma, je jím analýza vybraných textů současné české literatury z hlediska specifického prostoru města Ostravy. V diplomové práci jsou tak skloubeny dvě otázky: po tvářnosti textů soudobé české literatury a po možnostech sémiotické analýzy v rámci prostorového obratu v humanitních vědách, kulturních studiích a literární vědě. Diplomová práce zkouší možnosti, jak „číst prostor“ a jak skrze prostor číst literaturu.

Ze současné české literatury autorka vybírá tituly vydané převážně po roce 2000, případně v 90. letech. Bára Janáková sleduje zejména tvorbu Jana Balabána, na niž pak navazuje čtení próz dalších prozaiků (Hnáta Daňka, Oty Filipa, Miroslava Stoniše, Jaroslava Žily a Marka Piętoně). Výběr literárních textů je argumentován tematizací Ostravy. Jádro interpretační části tvoří prózy Jana Balabána, z nichž je také vybíráno. V tomto případě si však myslím, že by bylo zajímavé vzít v úvahu i ty Balabánovy texty, kde je Ostrava tematizována i bez přítomnosti geografického názvu. Argument pro jejich zařazení je v práci přítomen: „Proto lze s nadsázkou říct, že píše [Balabán] svým způsobem stále stejnou knihu.“ (s. 20) O Marku Piętonovi lze naopak číst zmínku, že jeho dílo není „tak esteticky cenné“. Nabízí se otázka, proč je tedy do výběru zařazen?

Metodologie a práce s odbornou literaturou

Metodologické jádro práce tvoří sémiotika tartuské školy, práce Lotmanovy a studie Toporovova (bohužel v abstraktu je zaměněn Toporov za Todorova), dále fenomenologie místa Norberga-Schulze. Krom toho se autorka také opírá o studii Joany Derdowské (knižně jako Kmitavá mozaika, 2011). Vedle toho nastiňuje také problematiku regionální literatury či spjatost tvůrce a regionu. V této oblasti autorka podle mého soudu prokázala, že se ve vybrané oblasti orientuje a že vybraným konceptům rozumí.

Mám jen pochybnost o použití pojmů záměrnost/nezáměrnost, záměrně/nezáměrně (s. 13), o nezáměrnosti se hovoří v souvislosti s inspirací autora určitým prostorem. Nemáme však záměrnost chápat spíše z pozice recipienta, než z pozice autora?

Z hlediska použité odborné literatury k teorii nerozumím tomu, proč krom Slovníku literární teorie z 80. let není používán a v soupisu literatury uveden slovník novější, např. Nünningův *Lexikon teorie literatury a kultury* nebo *Slovník novější literární teorie* R. Müllera a P. Šidáka? Upozorním také na nedostatek v bibliografickém údaji, Poetika vyprávění nebyla vydána v Torstu, jak uvádí autorka, ale v Hostu.

Klíčová je však pro diplomantku parafrázovaná otázka Toporovova, zda mají texty spjaté s prostředím jednoho města potenciál vytvářet jeden text (v tomto případě „ostravský text“). Pro materiál současné literatury pak tato otázka představuje velkou interpretační výzvu.

Styl a prezentace

Ke zpracování daného tématu je adekvátní styl pojednání, který diplomantka zvolila. Čtení na začátku ruší představení pojmů Text, Téma a Literární promluva, které trpí zjednodušeními a redukcemi (např. na straně 10).

Myslím, že textu by prospěla větší návaznost jednotlivých celků, a to zejména na začátku. V některých pasážích jsou mezi jednotlivými pojednáními dělány „velké stříhy“, např. kapitola 2 pojednává o městu, kapitola 3 o regionální literatuře, pak se najednou dostaneme k otázce dokumentární síly literatury. Je to patrně daň za široký metodologický záběr práce. Naopak oceňuji snahu metaforicky zachytit literární charakteristiky místa (např. v názvech kapitol).

Na textu práce je patrné, že by mu prospělo ještě jedno čtení a důkladná korektura. Některá místa mohou působit tak, jako by nebyly původní poznámky upraveny do věty, což může být patrně zdrojem syntaktických prohřešků. (Pro ilustraci uvedu některé příklady: „Zároveň na tomto si Ostrava vybudovala svou tvář, která je považována jako svého druhu estetická.“ (15), „zmatek ztěžuje také orientovat se v prostředí a lidé nemají možnost mít v něm existenciální oporu.“ (s. 31), „východiskem na otázku“ (s. 35), „Emblematickým příkladem je díla, které takto idealizovaně hodnotí venkov, je Viléma Mrštíka Pohádka máje.“ (poznámka pod čarou 4). Bohužel je v práci značné množství překlepů (pro ilustraci uvedu některé příklady: koždodenní, šířším, s. 7, prostror, s. 13, srnuta, s. 15, autorská, s. 7, inteakce, ambivalentní, s. 8, bývají, s. 16, dipomatická, s. 16, uvedenená, s. 22, kulurní, s. 32, bizardní, s. 44, industiální, s. 44, spoštěčem, s. 45, uvedeých, s. 47). Ani lexikální rovina textu není prosta prohřešků, k tomuto typu pojednání se například nehodí autorčino oblíbené: „střílí si z postmodernismu“ (s. 53), „jeho pohled se vyznačuje touhou si ze všeho vystřelit“ (53). Na straně 55 pak v předposledním odstavci část textu pravděpodobně chybí.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Potřebovala bych osvětlit následující tezi. Cituji ze závěru práce: „Z tohoto závěru je zřejmé, že nelze mluvit o ostravském textu české kultury – období petrohradského textu, jak jej formuloval Toporov, autoři se příliš liší v poetikách, nálada jejich textů sahá od humorných poloh k trýznivým, shodují se v některých tématech... Je to však ojedinělý případ, Toporov tvrdil, že jednotlivé narativy patřící do tzv. petrohradského textu těchto formulačních podobností mají hodně.“

Zdá se mi ovšem, že autorka svým sledováním dokládá, že uvažovat o „ostravském textu české kultury“ by možné bylo. Mohla jsem shrnutí však pochopit jinak, argumentace totiž není příliš rozvedena a není zcela explicitní. Také trochu lituji, že následující teze ze závěrů práce se nestala jednou z jejích tezí východiskových: „Pro zkoumání této jednotné literární výpovědi o Ostravě je tedy třeba zvolit mezidruhový literární materiál, zařadit prózu i poezii účelově těchto autorů“ (s. 59). Proč naopak nejsou v závěru spíše shrnuta autorčina interpretační pozorování?

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a vzhledem k výše uvedenému navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze 4. září 2018

Mgr. Andrea Králíková, Ph.D.